

Особливістю горизонтальних печер України є тривалий час їх утворення (від тисяч до мільйонів років); вони характеризуються відносно стабільним режимом кліматичних параметрів, стійкістю процесів, що відбуваються в них. Водночас багато компонентів печер відрізняються підвищеною уразливістю, майже повністю відсутня здатність відновлюватися після інтенсивної антропогенної дії. Печери мають відносно стабільний режим процесів, що проходять в них і здаються абсолютно ізольованими від зовнішніх дій. Проте вони досить добре пов'язані з поверхнею за допомогою безліч тріщин, що пронизують карстовий масив, вузьких ходів і каналів. Через зміни умов на поверхні ця стабільність може порушуватись. Це неминуче призводить до зміни рівноважних умов в печерах та протікання різних процесів.

Висновки:

Необхідні умови для утворення і розвитку печер: породи, що карстуються, їх тріщинуватість, а також наявність хімічно агресивної води, яка здатна розчиняти породи.

До факторів, від яких залежить розташування горизонтальних печер, належать: поширення порід, що карстуються, переважаючі напрями тектонічних розломів, а також напрями протікання головних річок.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дублянський В.Н. Карстовые пещеры Украины / В.Н.Дублянський, А. А. Ломаєв. – К.: Наукова думка, 1980. – 180с.
2. Климчук А.Б. О сущности карста / А.Б. Климчук, В.Н.Андрейчук // Спелеология и карстология. - № 5. - 2010. -С. 22-47.
3. Климчук А. Б. Эволюционный подход к типологии карста / А.Б. Климчук // Геологічний журнал: Науковий журнал. – К., 2010. – № 3. – С. 85-97.
4. Корженевский Б. А. О значении контракционной трещиноватости в формировании карстовых лабиринтовых систем в гпсах Подолии / Б.А.Корженевский, В.Я. Рогожников // Вопросы генезиса, динамики, формирования подземных вод и воднофизические свойства пород УССР. – Киев: Наук, думка, 1978. - С. 147-152.
5. Максимович Г.А. Основы картознавства / Г. А. Максимович. - Перм: Наука, 1963. – 245с.
6. Радзівський В.О. Підземні палаци Поділля: Про дослідження печер на Тернопільщині/ В. О. Радзівський // Вільне життя. - 1978.-Липня. – С.34-45.

Коцелко Н.

Науковий керівник – доц. Ткач Д. В.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У МІСТАХ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Важливим завданням сучасної регіональної політики є обґрунтування пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку кожного регіону України. Для агропромислових регіонів такими галузями є, передусім, сільське господарство, транспорт і туризм. Останній для свого розвитку має на всій території України сприятливі передумови: комфортні, кліматичні і

геоморфологічні умови, мальовничі ландшафти, історико-культурні пам'ятки, густу річкову мережу, лісові масиви та ін. У цих регіонах є умови для розвитку історико-культурного та інших видів туризму.

Одним із регіонів, багатих на рекреаційні ресурси, є Тернопільська область. Вона має сприятливі умови для розвитку різноманітної рекреаційної діяльності. Зокрема, для лікування, оздоровлення та відпочинку людей є мінеральні води типу «Нафтуся» та «Друскінінкай» (Гусятинський район), лікувальні грязі (Теребовлянський і Тернопільський райони). Нові інвестиційні проекти, направлені на розширення сучасних можливостей санаторіїв «Збруч» і «Медобори», можуть зробити їх привабливими для людей із захворюваннями опорно-рухового апарату і кишково-шлункового тракту із різних

регіонів України. Вже зараз «Медобори» приваблюють не тільки лікувальною водою, а й комплексом процедур для оздоровлення людей.

Мальовничі ландшафти Товтрового кряжу, Кременецького горбогір'я, Опілля і Придністров'я, річкові долини і лісові масиви є об'єктами пізнавального туризму, екскурсій населення краю, особливо учнівської та студентської молоді. Горбистий рельєф північної і західної частин області у комплексі із потужнішим сніговим покривом, є важливим чинником розвитку в них зимових видів відпочинку, передусім спортивного туризму. Значно тепліший, ніж в інших частинах області клімат у долині р.Дністер поблизу м.Заліщики робить можливим розширення тут курортних зон у перспективі.

Об'єктами екологічного туризму є пам'ятки природи, заповідники, заказники (таких в області понад 420). На всю Україну відомими є заповідник «Медобори», гіпсові печери і травертинові скелі Придністров'я, геологічні відслонення у долині Дністра, парки садово-паркового мистецтва у старовинних містечках, дендропарки у м.Хоростків та с.Гермаківка, лісові масиви (15% території області має рекреаційне значення).

У області є дуже сприятливі умови для розвитку спелеотуризму: понад 100 карстових печер, серед них найдовша у світі гіпсова печера «Оптимістична» (212 км), найбагатша в Україні за археологічними пам'ятками печера Вертеба (8 км), пристосована для масових екскурсій печера «Кришталева» (22 км), вертикальна печера «Перлина» та ін. Всі вони розташовані у Придністров'ї і є також важливими об'єктами пізнавального туризму.

Для цієї ж галузі в області є також дуже багато історико-архітектурних пам'яток, зокрема Кременецько-Почаївський і Збараський державні історико-культурні заповідники, святиня греко-католицької церкви - с. Зарваниця, багато старовинних замків, палаців, церков, монастирів та ін. Їхнє використання є метою розвитку пізнавального туризму і можливе на основі розвитку туристичної та транспортної інфраструктури.

На території області знайдено поселення черняхівської культури. Їх розкопки, а також старовинні давньоруські містечка (Теребовля, Збараж, Кременець, Бучач, Шумськ, Микулинці та ін.) з їхньою архітектурою, старовинними цвинтарями, ринками є важливими місцями відвідування туристів з різних кінців України та з-за кордону.

Місцями масового туризму в області є також населені пункти, в яких народились чи проживали відомі люди - С.Крушельницька, Л.Курбас, В.Гнатюк, Й.Сліпий, Ю.Словацький, С.Будний, Б.Лепкий та ін. Їм споруджено пам'ятники, музеї, меморіальні дошки.

Неповторний образ міста - над ставом з його чистими вуличками, великою кількістю затишних кафе, гостинними людьми приваблює туристів, які бажають ознайомитись з історією та сучасністю Тернополя.

Враховуючи ресурсний потенціал, в області визначено райони пріоритетного розвитку туризму, куди в першу чергу будуть спрямовуватися інвестиції, зокрема: Дністровський каньйон, Медобори, Кременецько-Почаївський і Збараський історико-культурний заповідники, міста Тернопіль, Бучач, Борщів, Теребовля, Бережани, курорти Гусятин і Микулинці, с. Зарваниця. Це дозволить розвинути туризм як стратегічну галузь Тернопільського регіону.

В сучасних умовах необхідна реклама туристичних об'єктів області, розвиток готельного та ресторанного бізнесу для задоволення потреб відпочиваючих. Поки-що в області функціонує 64 готелі, але майже всі вони, крім тих, що у Тернополі, надають дуже обмежений обсяг послуг, їхній рівень доволі невисокий. В області немає чотирьох- чи п'ятизіркового готелю, у багатьох готелях немає елементарних зручностей. Тому коефіцієнт використання готелів становить загалом 0.30, дещо більший (0.41) він у м. Тернополі, де є 15 готелів і зосереджено майже 45% місткості готелів. Тільки 12 готелів області мають автостоянки, 19 - ресторани, кафе або бари, 18 - лазні, сауни, 4 - заклади торгівлі (магазини, кіоски). Щорічно у готелях проживає близько 64,5 тис. осіб. Такий стан вимагає першочергових заходів з поліпшення готельного обслуговування туристів. Особливо це стосується готелів у малих містах і селищах області.

Розвитку туризму в регіоні сприятиме також вдосконаленню транспортної мережі та оновлення рухомого складу транспорту, розширення обсягів перевезень різними видами транспорту.

Розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, екскурсійної діяльності має тенденцію до перетворення у важливий чинник підвищення якості життя в області. Необхідне створення

додаткових робочих місць, наповнення місцевого бюджету та підвищення авторитету області як на внутрішньому, так і на міжнародному туристичних ринках. Останнім часом в області спостерігається тенденція зростання кількості суб'єктів туристичної діяльності, у тому числі фізичних осіб. У минулому році в області функціонувало близько 150 фірм, які займалися ліцензованою туристичною діяльністю. Їхніми послугами скористалися понад 45 тисяч осіб.

За останні роки в регіоні відчутна тенденція до збільшення кількості обслугованих туристів і у зв'язку з цим зростання обсягів наданих туристичних послуг і платежів до бюджету. За попередніми даними, у минулому році до державного бюджету туристична галузь дала близько півмільйона гривень.

В області сприятливі умови для розвитку туристичної індустрії: історико-культурна спадщина, природні та людські ресурси. Проте цей потенціал не використовується туристами достатньою мірою, оскільки матеріально-технічна база туристично-рекреаційних об'єктів не відповідає сучасним вимогам і потребує значних капіталовкладень для переоснащення та модернізації. Перешкодами на шляху до перетворення туристичної сфери області у сучасну галузь економіки є недостатній розвиток туристичної інфраструктури, зокрема, брак коштів на реконструкцію та будівництво готелів, мотелів, кемпінгів, відсутність широкої індустрії відпочинку та розваг. Не всюди облаштовані місця короткочасного відпочинку туристів.

Проведення в Україні Євро-2012 вимагає конструктивних зрушень у туристичній сфері Тернопільщини. Передбачено здійснити заходи, спрямовані на розвиток туристичної галузі області, створення конкурентоспроможного на національному та міжнародному ринках туристичного продукту. Важливе значення при цьому матиме розвиток туризму у стародавніх містечках.

Серед основних завдань перспективного розвитку туризму в області створення умов для реалізації інвестиційних проєктів, нарощування обсягів надання туристичних послуг завдяки розширенню в'їзного та внутрішнього туризму, розвитку сільського зеленого туризму. Також суттєвим чинником ефективності туристичної сфери є підвищення якості та розширення асортименту туристичних послуг, підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів та об'єктів історико-культурної спадщини, поліпшення транспортного обслуговування, випуск якісної рекламної продукції.

Поставлені завдання можуть бути вирішені, зокрема, шляхом впровадження сучасних методів рекламно-презентаційної діяльності, реконструкції та модернізації санаторно-курортних, відпочинкових і туристичних закладів, створення сучасної дорожньої інфраструктури на основних туристичних маршрутах. Використовуватимуться наявні можливості для розвитку ділового, оздоровчого, спортивного та інших активних видів туризму.

З точки зору перспектив залучення інвестицій слід назвати такі напрямки туризму області:

- унікальний не лише в масштабах України, а й Європи - **релігійний туризм**, представлений найбільшими пам'ятками православної і греко-католицької церков – Почаївською лаврою і святинями Зарваниці;

- **спелеотуризм**, для розвитку якого є цілий комплекс печер в Чортківському, Борщівському і Заліщицькому районах області;

- **водний туризм** по живописних річках краю – Дністрі і Сереті;

- організація зимового відпочинку (маємо чудові гірські масиви, санну трасу і комплекс трамплінів у Кременецьких горах тощо);

- **організація курортних зон на берегах річки Дністер** (на півдні області маємо середземноморський клімат). Сповна потрібно скористатися з великої кількості історико-культурних та природних пам'яток, а також тим, що область розташована на перехресті насичених транспортних шляхів. Облаштування транспортних потоків закладами сервісного обслуговування є дуже прибутковим бізнесом.

Аналіз ситуації, яка об'єктивно склалася на ринку туристичних послуг області, однозначно засвідчує: подальший розвиток туристичної галузі області стримується відсутністю належної інфраструктури, закладів комплексного обслуговування туристів. Облаштування міжнародного транспортного коридору «Балтика – Чорне море», який проходить територією області, закладами такого типу значно поживав би інтерес до нашого краю і збільшив би надходження у бюджет.

Сьогодні найбільшою проблемою є **пошук інвесторів** для розбудови готельного господарства, закладів сервісного обслуговування європейського типу, для реставрації, реконструкції історико-архітектурних пам'яток з метою їх раціонального екскурсійно-туристичного обслуговування.

З метою вирішення цього завдання управлінням з питань туризму облдержадміністрації створено банк інвестиційних пропозицій, проектів, бізнес-планів у галузі туризму. (Їх налічується біля 40). На жаль, бізнесові кола не виявляють зацікавлення вкладати кошти у придбання, будівництво або реконструкцію закладів розміщення. Облдержадміністрація підтримує реальні інвестиційні та бізнесові проекти в галузі туризму, розповсюджує їх різними мовами в іноземних посольствах та консульствах, проте результат на сьогодні є незначним.

Окремої уваги заслуговує питання використання пам'яток архітектури із безумовним збереженням їх статусу під заклади туристичної інфраструктури. Управлінням архітектури і містобудування облдержадміністрації визначено 14 замків області, які при наявності капіталовкладень можна було б обладнати у туристичні об'єкти і заклади сервісного обслуговування туристів (готелі, музеї, майстерні, кафе, ресторани).

Тернопільщина характеризується як один з найбільших у світі музеїв під відкритим небом, музеїв створених самим Богом. Тут збереглася третина всіх замків і фортець України, тут не перестають захоплювати своєю величчю і старовиною численні церкви і монастирі, родові маєтки української і польської шляхти. Релігійний туризм на Тернопільщині - це мільйони паломників з усього світу щороку.

Туризм на Тернопільщині має чудові перспективи розвитку, оскільки з економічної точки цей бізнес є дуже привабливим. Основними завданнями в цьому напрямку є:

- розвиток всіх галузей, пов'язаних з виробництвом туристичних послуг;
- розвиток соціальної та виробничої інфраструктури у туристичних центрах;
- активізація діяльності народних промислів і сприяння розвитку культури в регіоні;
- рекламно-інформаційні заходи;
- створення системи підготовки та перекваліфікації туристичних кадрів;
- відбудова численних залишків архітектурної спадщини в містах і селах області.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Списку історичних населених місць України». №878 від 21 липня 2001 р.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: Методологія та методика З. Гуляев В.Г. Организация туристской деятельности. - М.: Киев, 1996 - 312с.
3. Денисик Г.І., Воловик В. М.Рекреаційні ландшафти Поділля. – Вінниця: Едельвейс і К,2009.- 206 с.
4. <http://www.tourism.gov.ua>
5. <http://www.tern.rada.org/ua>

Лобас Ю.

Науковий керівник – доц. Таранова Н. Б.

ВПЛИВ КЛІМАТУ І ПОГОДИ НА ЗДОРОВ'Я ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДЕЙ

Вступ. Ще з давніх-давен вчені вивчають кліматичні явища і процеси що відбуваються на нашій планеті. Люди намагалися дізнатися більше про клімат для того щоб покращити свою життєдіяльність. Адже для того, щоб розвивалось сільське господарство потрібні певні кліматичні умови. Зміни, які людина вносить для того щоб покращити клімат, можуть мати як позитивний, так і негативний ефект. Кліматичні умови впливають на рельєф, поверхневі і підземні води, розвиток рослинності, поведінку тварин, від них значною мірою залежать умови проживання, господарська діяльність і відпочинок людей. У зв'язку з цим є необхідність вивчати особливості клімату, погодних умов, передбачати їх зміни та оцінювати роль у формуванні стану довкілля. Кліматичні умови відіграють важливу роль в житті людей. На формування клімату впливають кліматичні чинники: кількість сонячної радіації, рух повітряних мас, характер підстилаючої поверхні. **Мета:** з'ясувати, як саме впливає погода і клімат на здоров'я та діяльність людей. **Завдання:** розглянути значення погоди та клімату для життя людини; розкрити основні причини, які призводять до